

Konsekvenser av klimaendringer for kraftmarkedet i Norden

CREE modellforum, SSB, 2. februar 2012

CES-prosjektet

- Climate and Energy Systems (CES); Potential and Adaption (2007 – 2010)
- Målsettinger
  - Forstå naturlig variasjon i klima og for fornybar energiproduksjon
  - Vurdere risiko forbundet med ekstremvær
  - Vurdere risiko og muligheter for fornybar energiproduksjon
- Budsjett 18 millioner, halvparten fra Nordisk Energiforskning
- 34 partnere – i hovedsak fra Norden
- SINTEF ledet 1 av 9 WG: Energy System Analysis

Partnere i CES-prosjektet

- **CICERO, Center for Klimaforskning, Norway**
- Denmark Meteorological Institute
- DONG Energy, Denmark
- Ea Energianalyse A/S, Danmark
- Elforsk, Sweden
- Finnish Energy Industries
- Finnish Environment Institute (SYKE)
- Finnish Meteorological Institute (FMI)
- Geological Survey of Denmark and Greenland
- HugurAx Software Solutions, Iceland
- Latvian Environment, Geology and Meteorology Agency
- Icelandic Meteorological Office
- Institute of Meteorological Research
- IVL Swedish Environmental Research Institute
- Lithuanian Energy Institute
- National Energy Authority, Iceland
- National Power Company, Iceland
- **Norwegian Meteorological Institute (NMI)**
- **Norwegian Water Resources and Energy Directorate (NVE)**
- Optsys Energianalys
- Risø National Laboratory, Denmark
- **SINTEF Energy, Norway**
- **Statkraft, Norway**
- Stockholm University
- Swedish Meteorological and Hydrological Institute
- Tallin University of Technology
- University of Joensuu, Finland
- University of Copenhagen
- University of Edinburgh
- University of Helsinki
- University of Iceland
- University of Joensuu, Finland
- Voeikov Main Geophysical Obs. (VMGO)
- VTT, Finland

Energy System Analysis: Simulere Nord Pool kraftmarked (SINTEF)

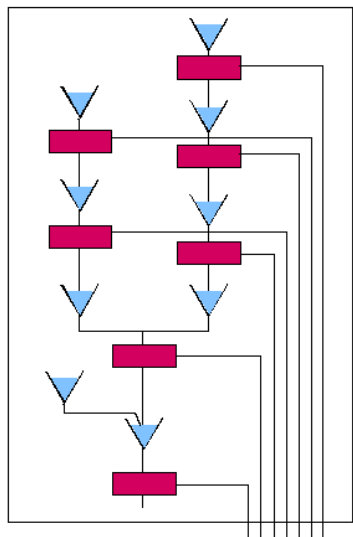
- Samkjøringsmodellen
- For år 2020
- Studere virkning av klimaendringer
  - Som har skjedd
  - Som vil skje i nær fremtid
- Fokus på resultater for vannkraft
  - Tilsig
  - Produksjon (per år, fordeling)
  - Flom
  - Magasindisponering

Nordenmodell

Samkjøringsmodellen - modellkonsept

Detaljer for vannkraft

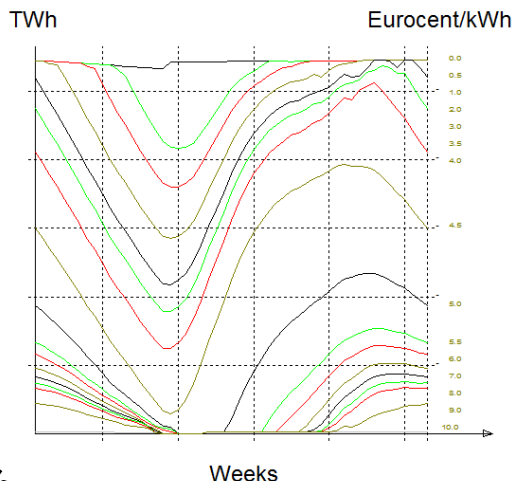

Aggregering

Detailjert simulering

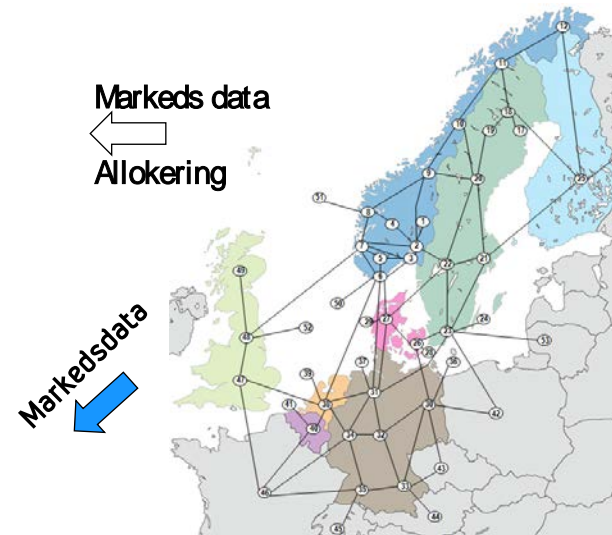
Sannsynligheter

Vannverdiregning (SDP)

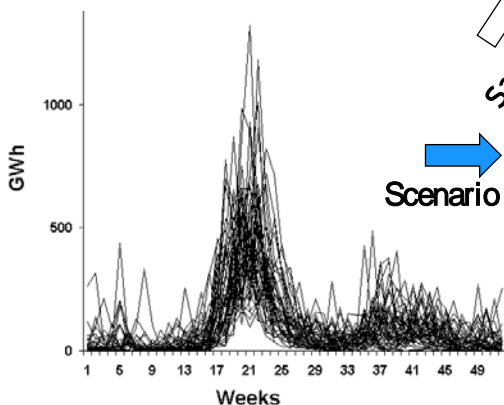

Vannverdier

Markedsbeskrivelse

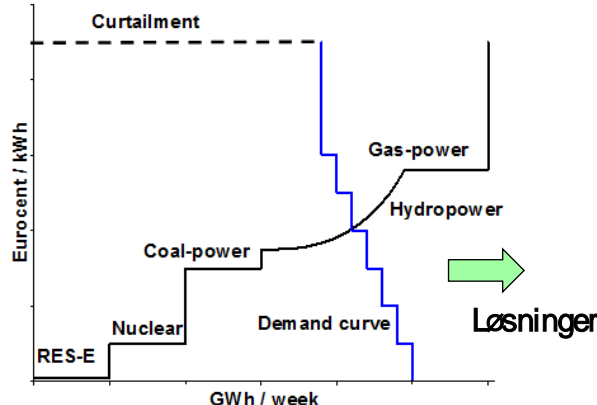

Stokastisk vær

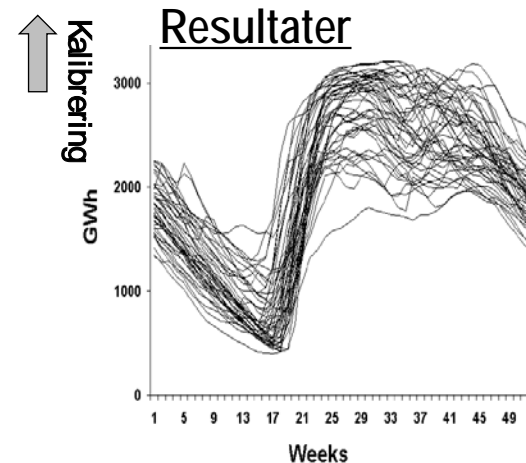
Scenario

Markedssimulering (LP)

Løsninger

Resultater

Kraftproduksjon 2020

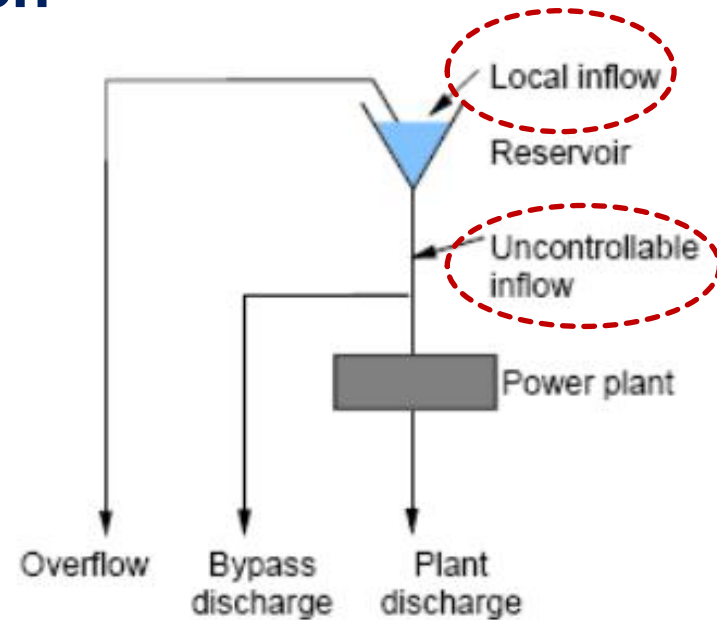
- Vannkraft
  - Detaljert beskrivelse av dagens system:
1108 moduler (magasin, generatorer, koblinger, kWh/m³, etc)
  - Årsnivå for 2020 basert på prognose i Eurelectric-rapport (2009)
- Termisk kraftproduksjon
  - Dagens system: Ca 110 enheter i Norden
  - Aggregerte kapasitetsendringer basert på Eurelectric
  - Prisprognoser for brensel og CO₂: Energianalyse AS
- Vindkraft
  - Variasjon iht. CE-prosjekt, Risø (forløper til CES-prosjekt)
  - Nivå per land iht. Eurelectric-rapport

Transmisjon og forbruk 2020

- Transmisjon
  - Kapasiteter: Statnett, Baltso, Nordel
  - Priser handel utenom Norden: Dels basert på marginalkostnad i Tysk kullkraft, og dels på prisvariasjon prisområdet Kontek (DK-DE)
- Forbruk
  - Årsnivå iht. Eurelectric-prognose
  - Endringer fordelt ut proporsjonalt med forbruk i eksisterende system
  - Kan avvike noe pga. pris- og temperaturfølsomhet

Klimavariabeler i Samkjøringsmodellen

- Tilsig for vannkraft
  - Regulert og uregulert tilsig (m³/vann)
  - Basert på målinger
  - Uke for uke, for eksempel 1931 - 2010
  - For Norge inngår typisk ca 80 serier
- Temperaturer (påvirker forbruk)
  - Per uke
  - Oslo, Bergen, Trondheim, Tromsø, Stockholm og Helsinki
- Vind- og solkraft
  - CE-prosjekt (2003 – 2006) viste liten endring for vindkraft
  - Ikke prognosert solkraft i Norden i 2020 (dog mye i Tyskland!)

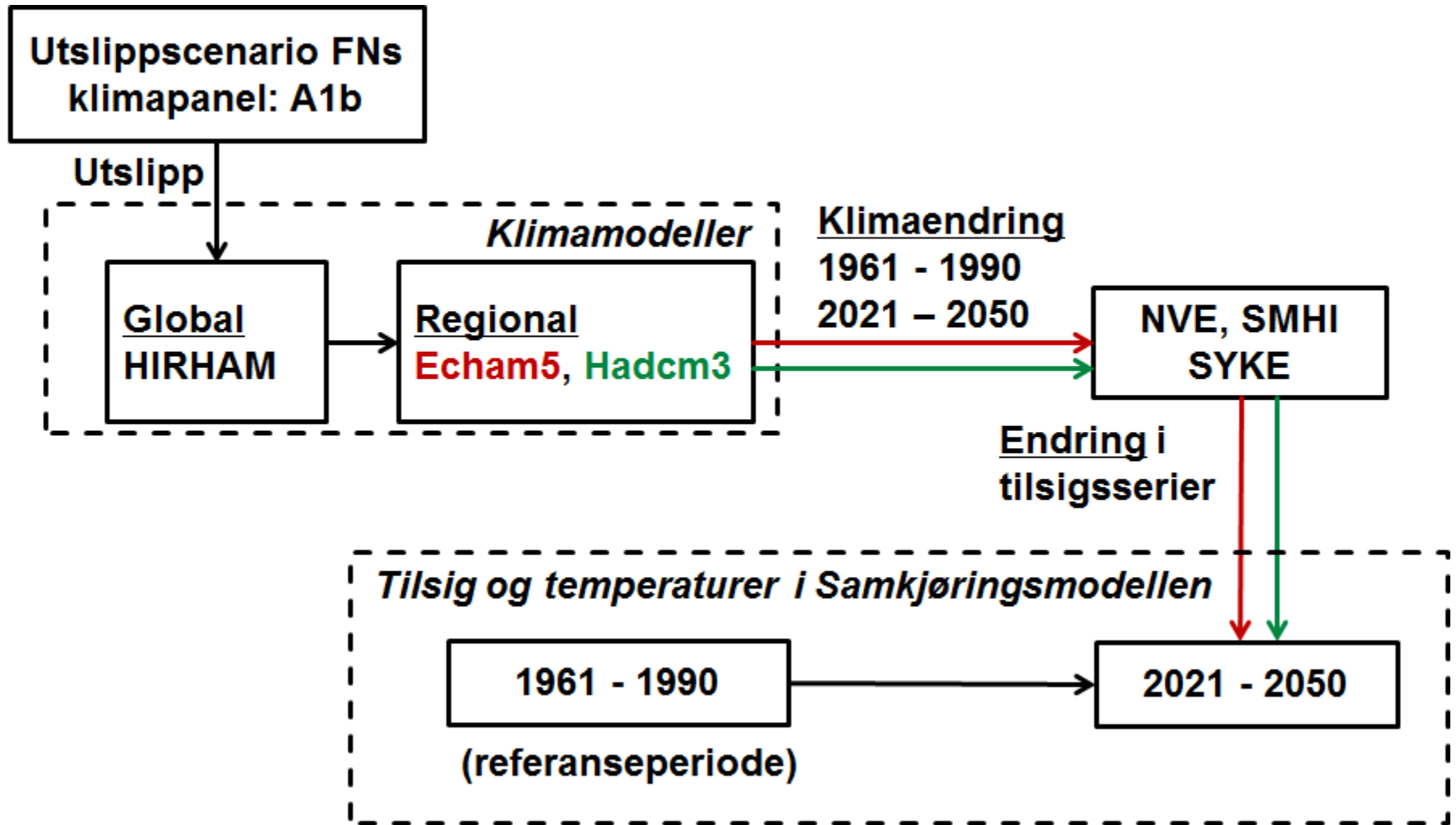

Filosofi for klimakorrigerering i CES-prosjektet

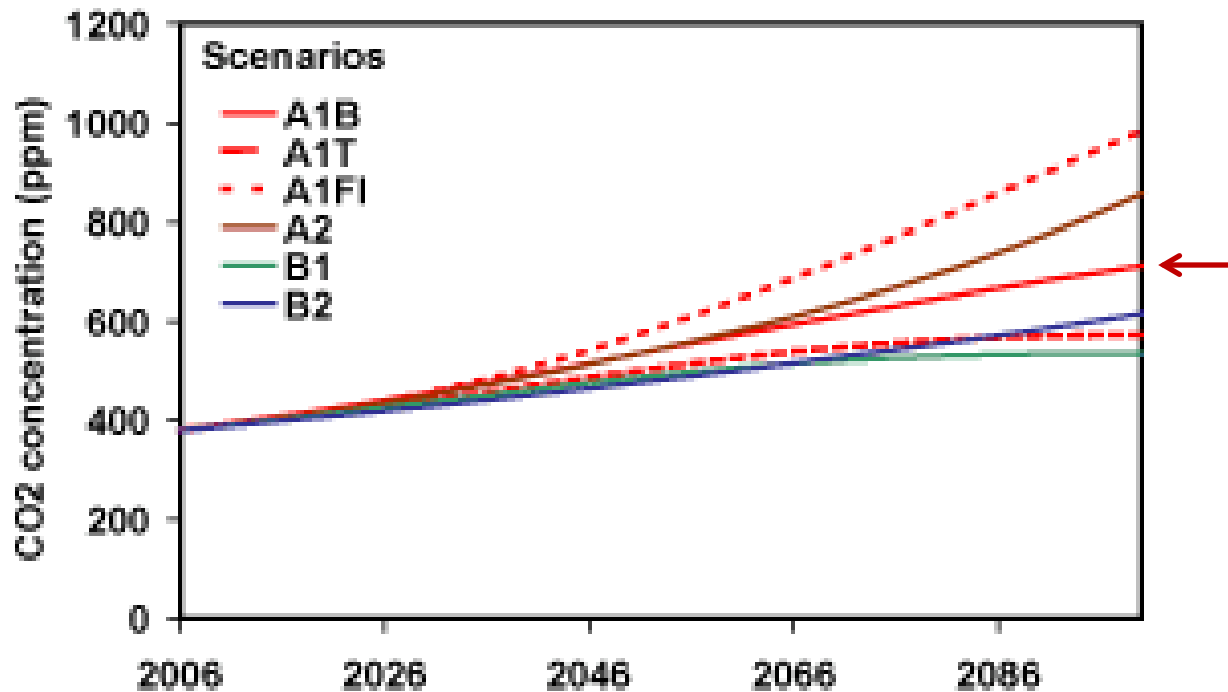
- Historiske tilsigsserier brukes til å fange opp
  - Spesifikke geografiske forhold for vannkraft
  - Variasjon fra år til år
- Klimamodeller brukes til å lage prognoser for endringer i tilsiget klima
- Historiske tilsigsserier korrigeres basert på simuleringer fra klimamodeller

Oversikt klimakorrigerering i CES-prosjektet

Utslippsscenario A1B

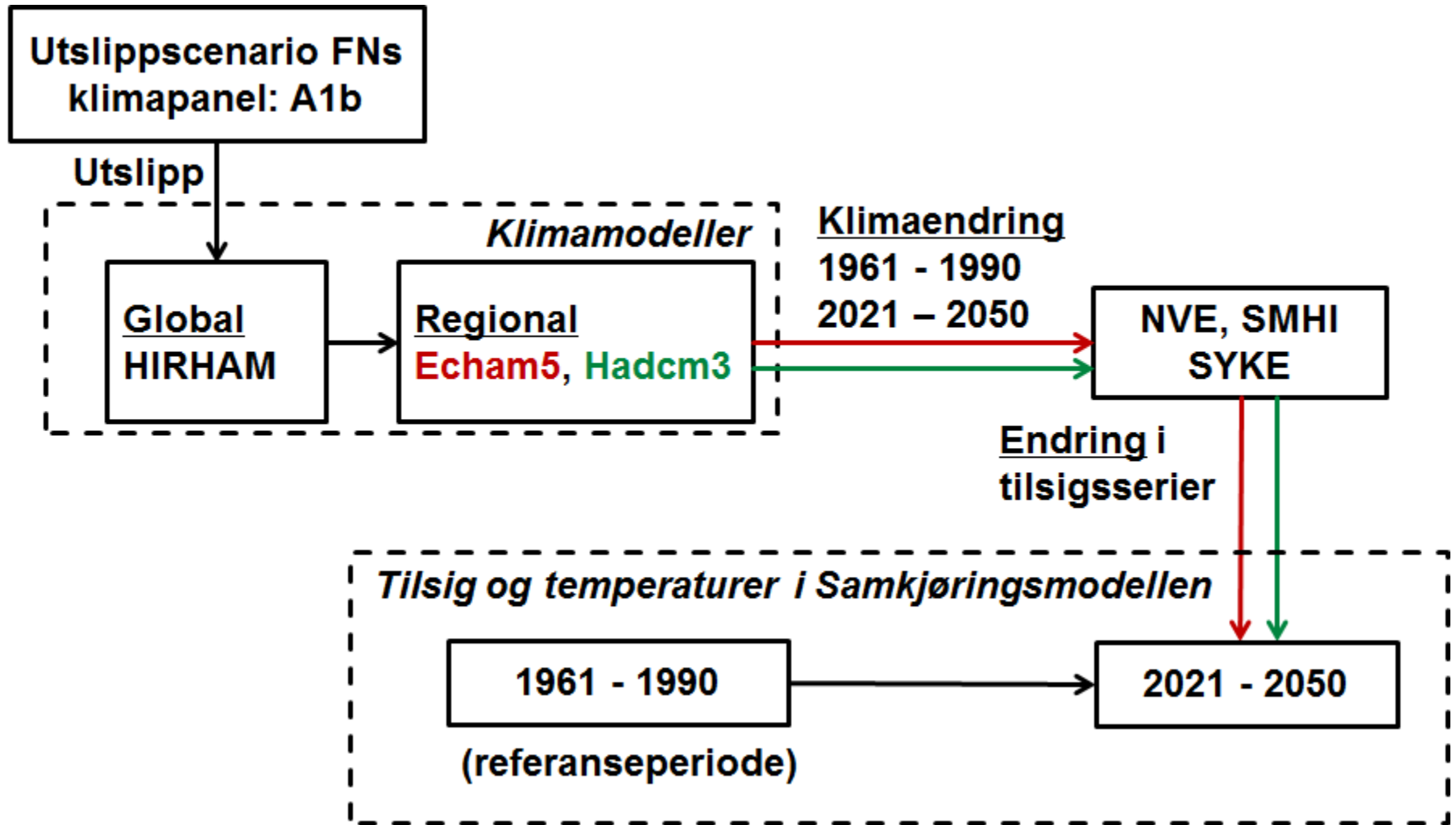
	Focus	
	Growth	Environment
Globalization	A1	B1
Regionalization	A2	B2

A1
1.4 – 6.4 °C økning
til 2100

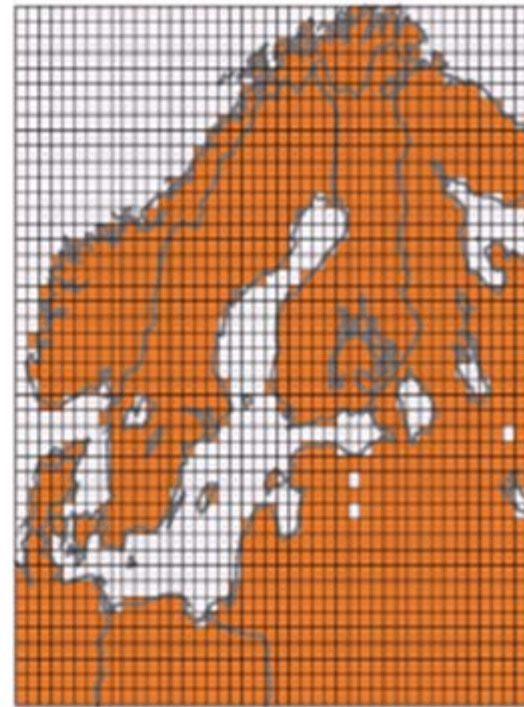
A1b
Balansert fokus på
fossil og fornybar
energi

Oversikt klimakorrigerering i CES-prosjektet

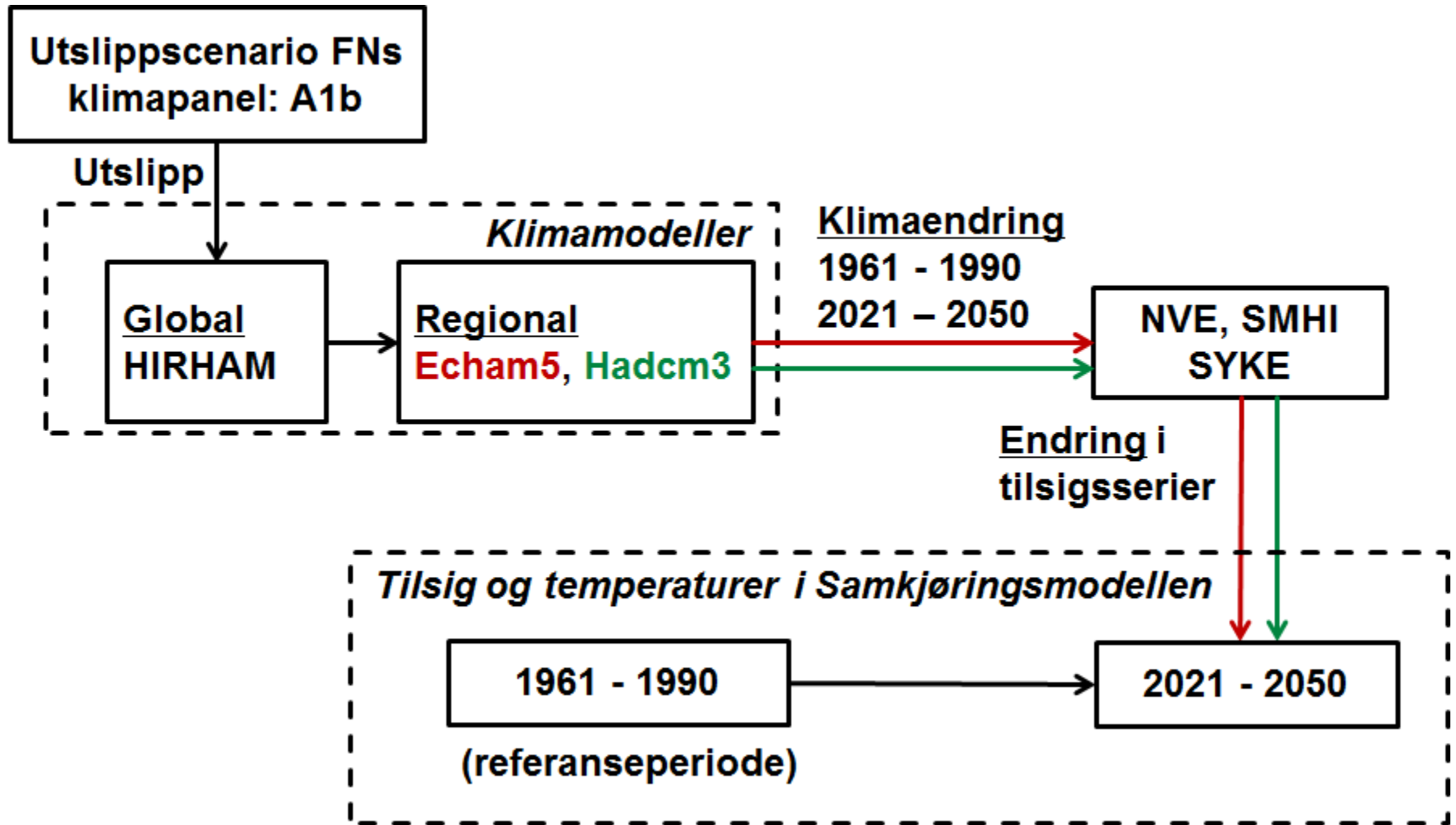

Global

Regional

Oversikt klimakorrigering i CES-prosjektet

Klimakorrigering av tilsig (matematisk beskrivelse)

Beregninger for hver tilsigsserie

Input til Samkjøringsmodellen   **Skaleringsfaktorer**

$$y_{t,s+60}^{adj} = y_{t,s}^{obs} \cdot c^{level} \cdot c_t^{N\ profile}$$

$$t \in \{1, \dots, 52\}$$

$$s \in \{1961, \dots, 1990\}$$

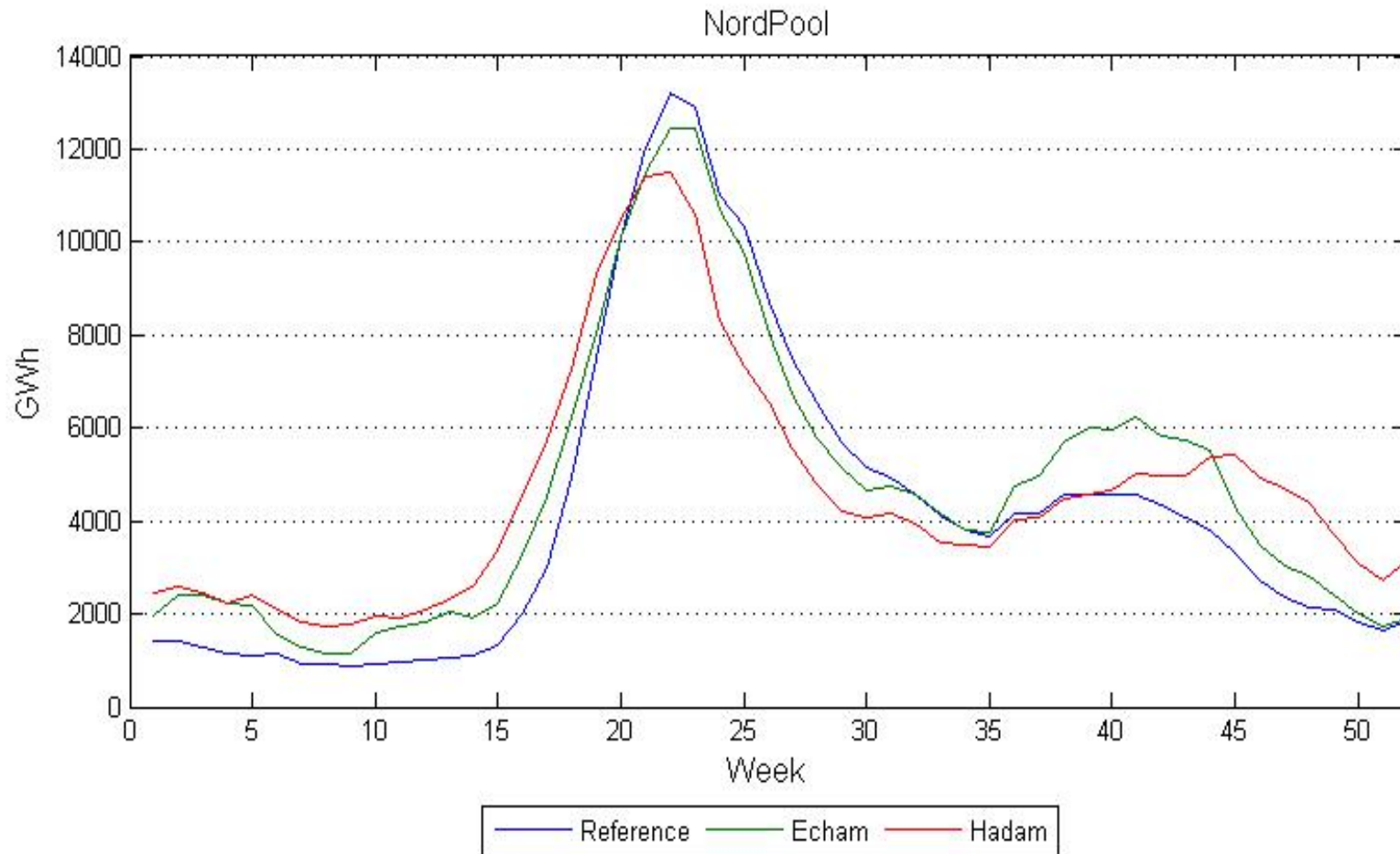
**Resultat fra klimamodeller
konvertert til tilsig**

$$c^{level} = \frac{\sum_{t=1}^{52} \sum_{s=2021}^{2050} x_{t,s}}{\sum_{t=1}^{52} \sum_{s=1961}^{1990} x_{t,s}}$$

$$c_t^{profile} = \frac{\sum_{s=2021}^{2050} x_{t,s}}{\sum_{s=1961}^{1990} x_{t,s}}$$

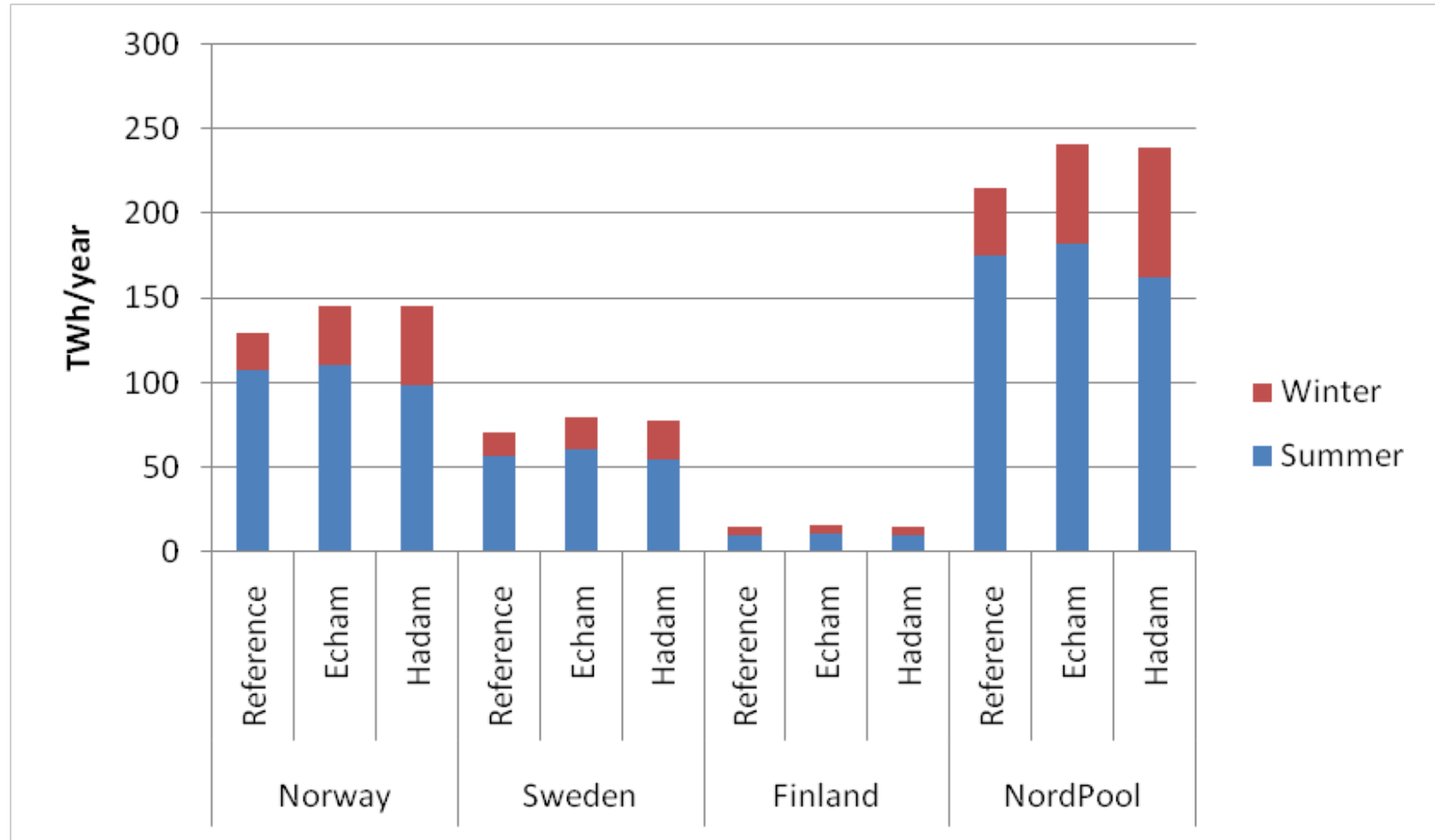
$$c_t^{N\ profile} = \frac{c_t^{profile} \cdot 52}{\sum_{t=1}^{52} c_t^{profile}}$$

Tilslig: gjennomsnittlig per uke

Tilslig: gjennomsnitt sommer og vinter

Klimakorrigerering av temperatur (matematisk beskrivelse)

Beregninger for hver temperaturserie

- Nullpunkt for temperatur er en definisjon, jf. °C vs °F
- Bruker derfor absoluttverdier istedenfor skalering

Input til Samkjørings-

modellen

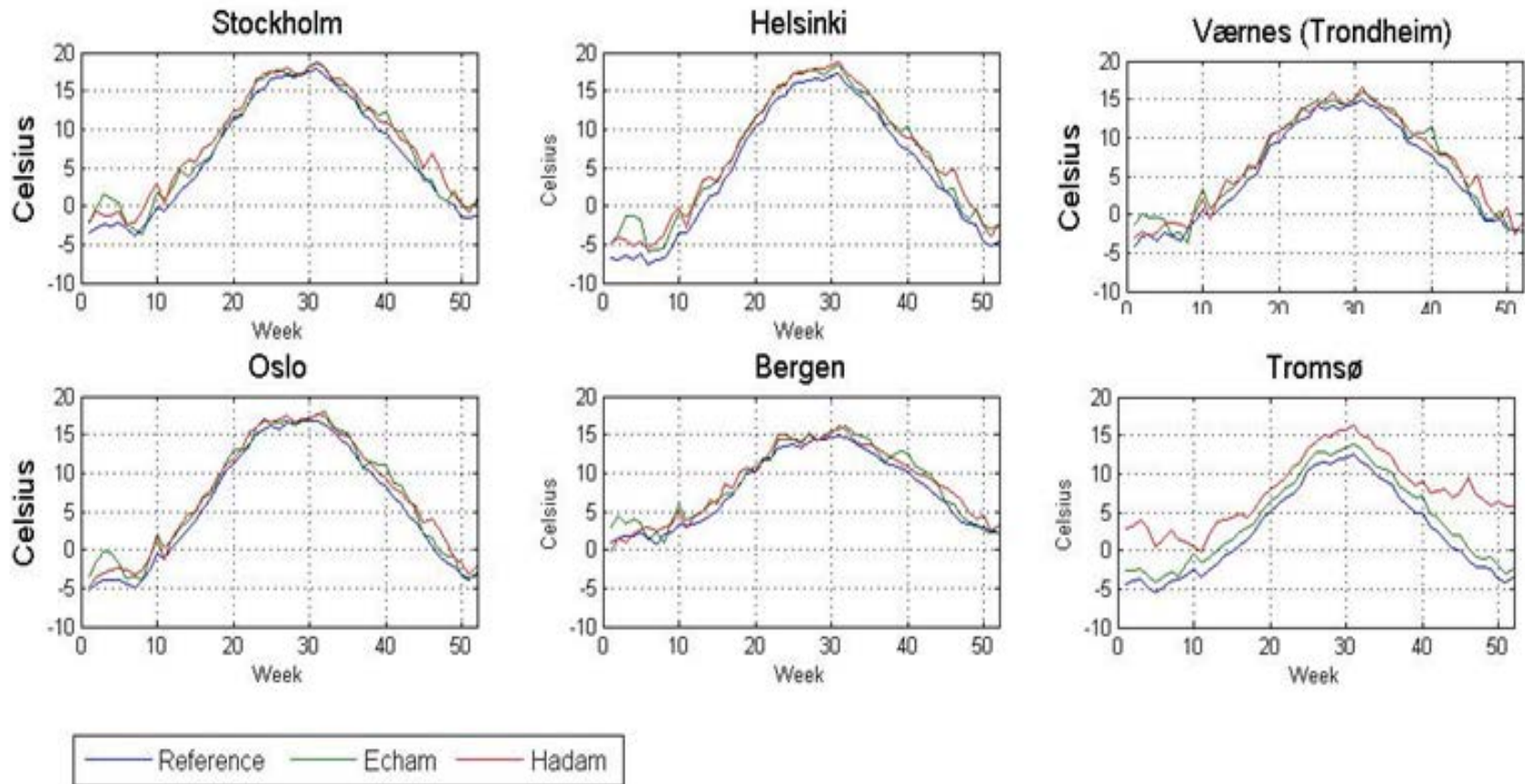
Temperaturendring iht. klimamodeller

$$y_{t,s+60}^{adj} = y_{t,s}^{obs} + (x_{t,s+60} - x_{t,s})$$

$$t \in \{1, \dots, 52\}$$

$$s \in \{1961, \dots, 1990\}$$

Temperaturendringer - profiler

Temperaturendringer - gjennomsnitt

Celsius	Reference	Echam	Hadam
Stockholm	6.7	7.8	8.3
Helsinki	4.6	6.4	6.5
Oslo	5.8	6.9	7.0
Bergen	7.7	8.6	8.6
Værnes	5.4	6.6	6.6
Tromsø	2.6	4.0	7.7

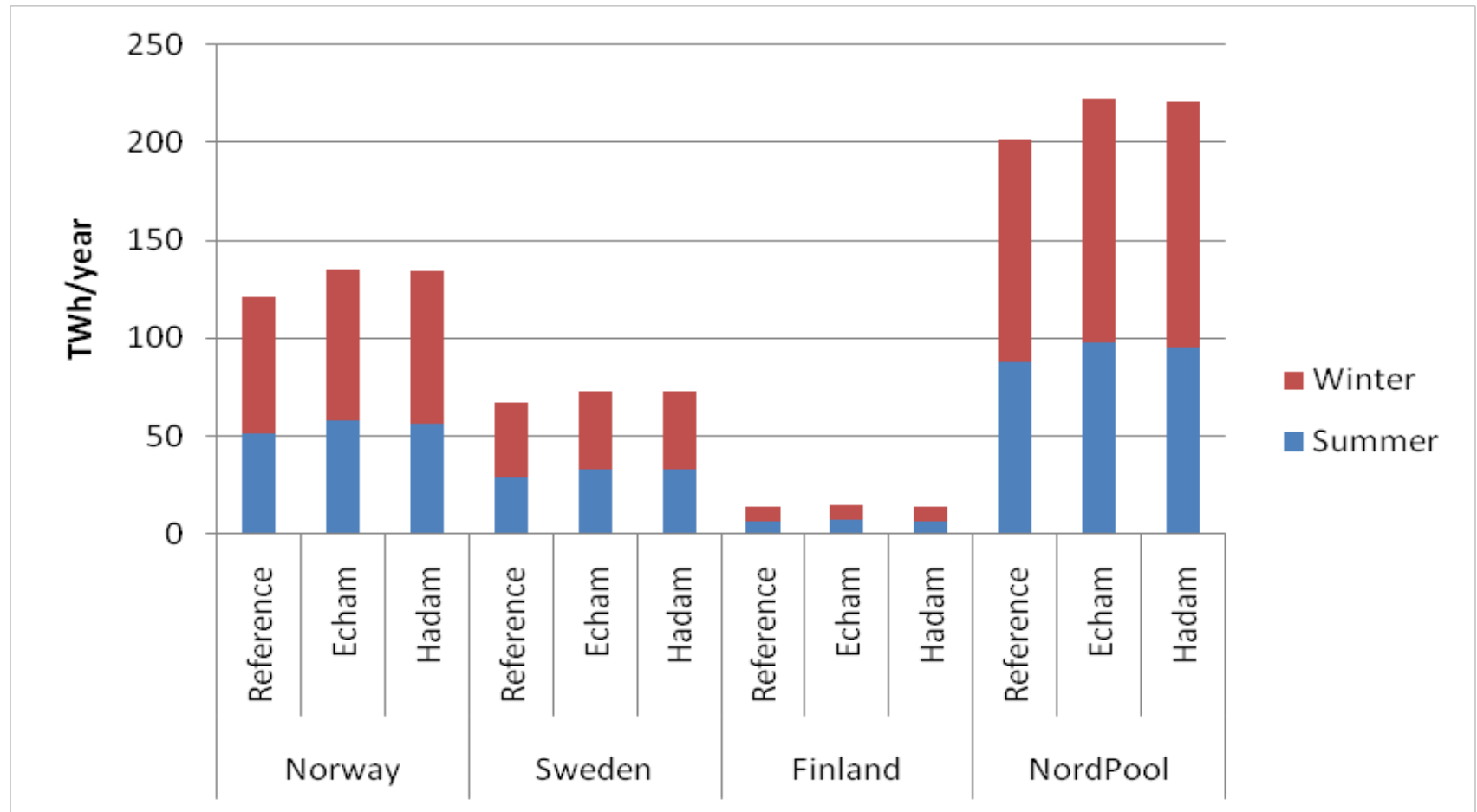
Utfordringer ved klimakorrigering

- Stor usikkerhet ifht. endring i klimavariabel
  - Utslippsscenario
  - Klimamodeller (globale og nedskalering: matrise av alternativer, modellusikkerhet)
- For en gitt endring i tilsigserier, så kan en prognosere endringer i disponering for et gitt system
- Markedseffektene, f.eks. for kraftpris, er avhengig av forutsetninger for fremtidig stadium → mange usikkerhetsmomenter

Vannkraft: endret produksjon sommer og vinter (i TWh)

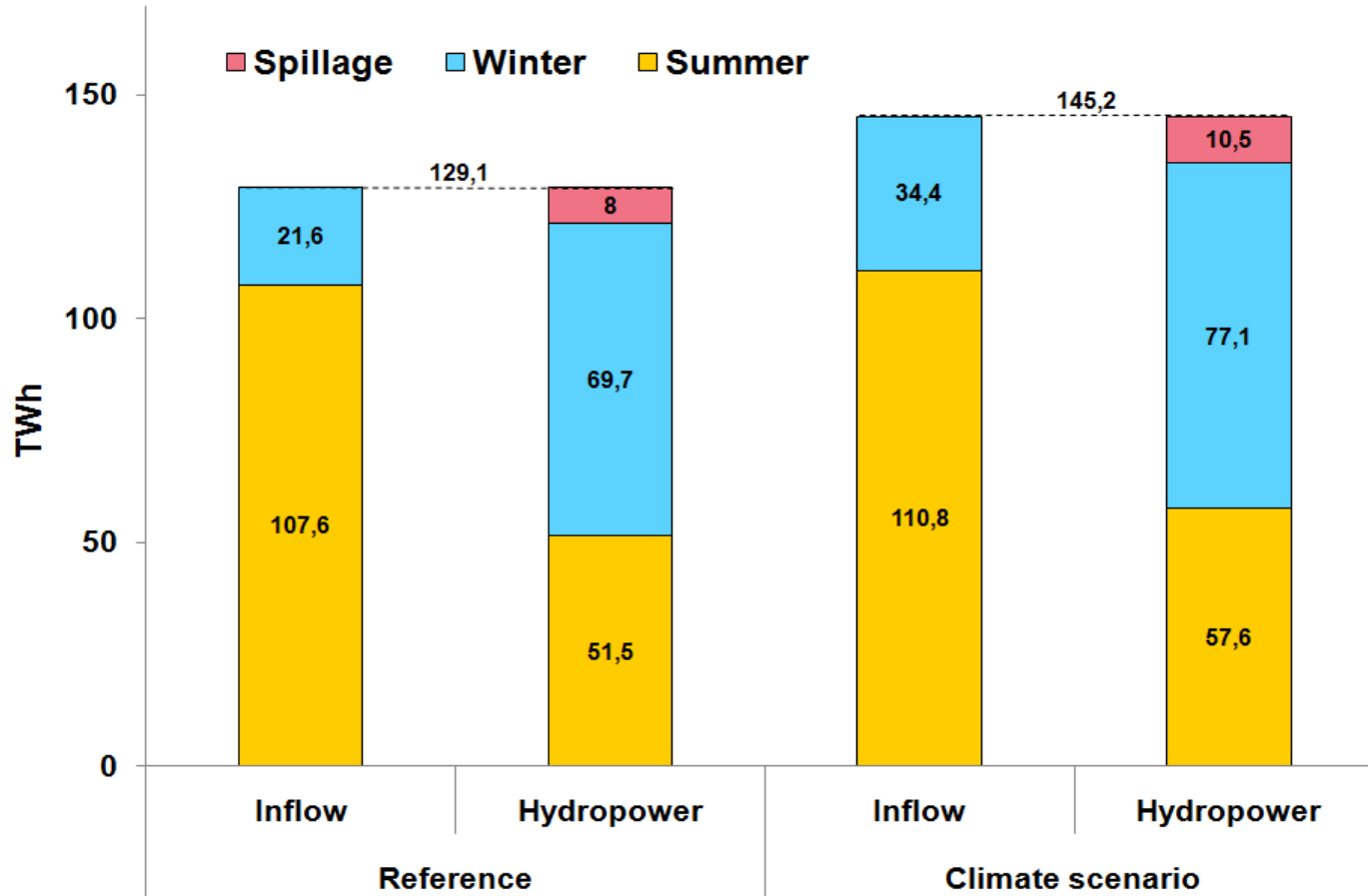
	Echam			Hadam		
Area	Summer	Winter	Year	Summer	Winter	Year
East Norway	3.4	3.5	6.9	3.2	3.8	7.0
West Norway	2.2	3.0	5.1	0.7	2.4	3.0
Central Norway	-0.1	0.8	0.7	-0.6	1.5	0.8
North Norway	0.6	0.2	0.8	1.3	0.7	2.0
Sum Norway	6.1	7.4	13.6	4.6	8.4	13.1
Nord Pool area	10.4	10.3	20.7	8.0	10.9	18.9

Vannkraft: gjennomsnitt sommer og vinter

Referanse vs. klimascenario (Echam)

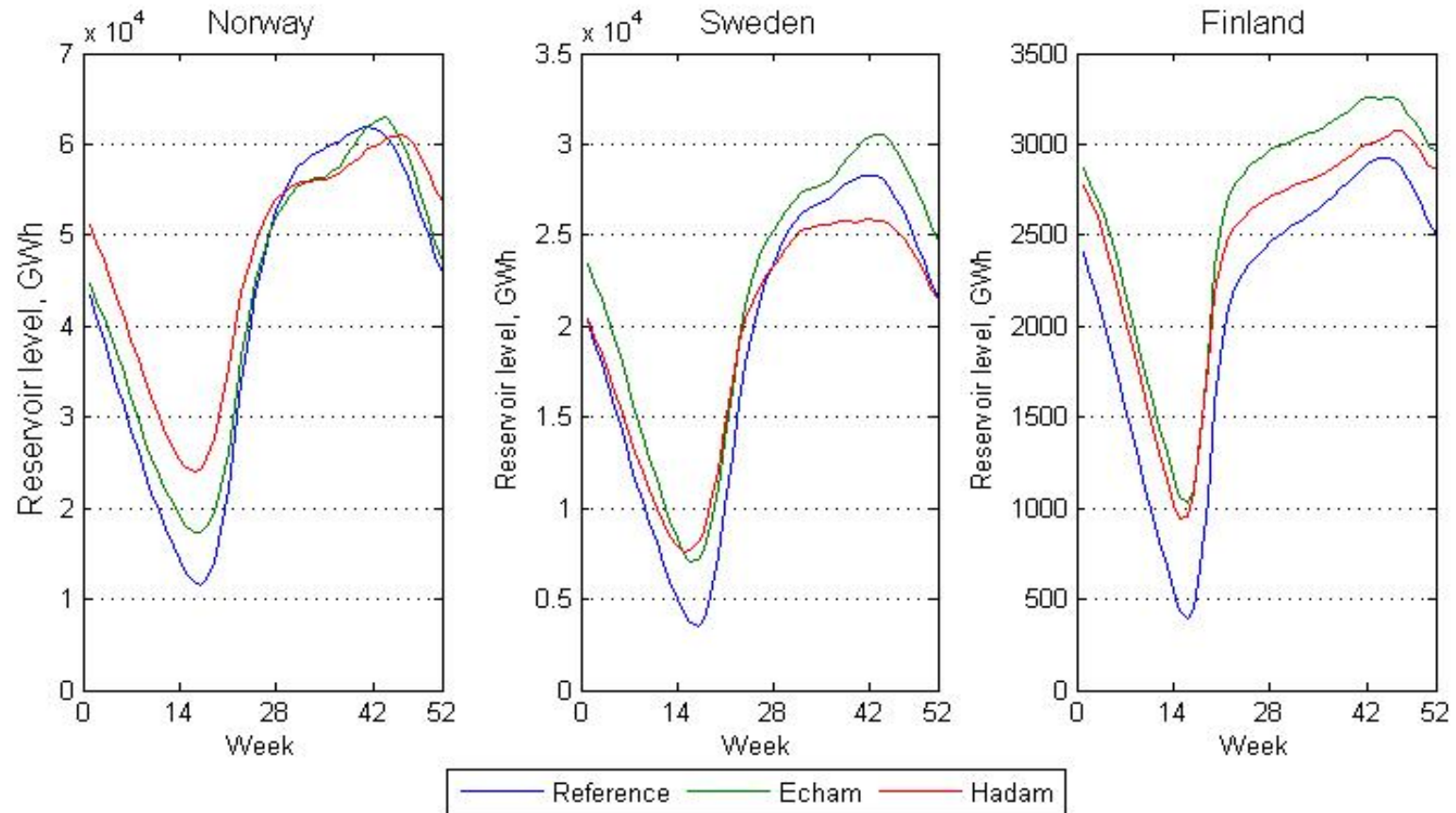
Tilslig, vannkraft og flom; sommer og vinter

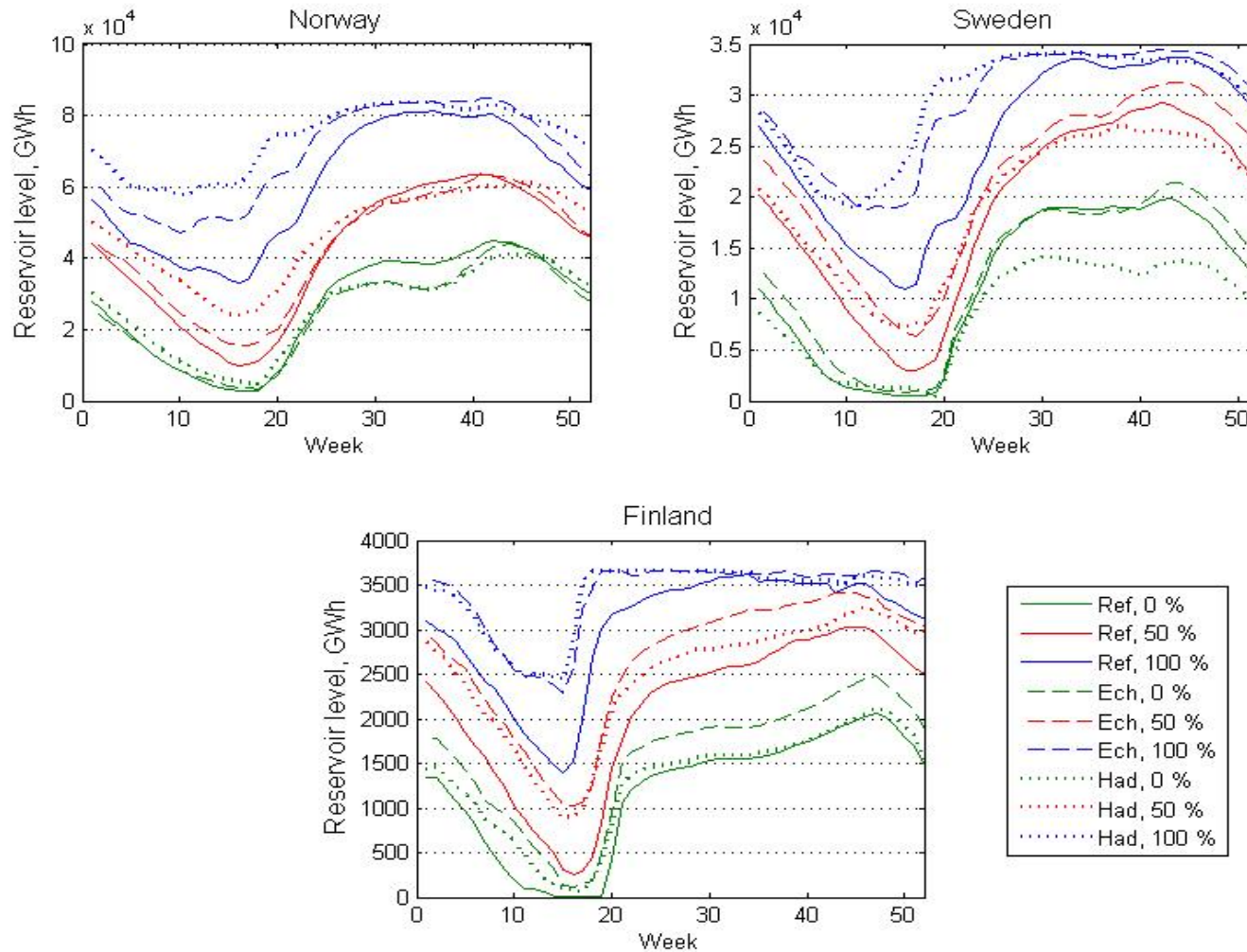
Effects for Norwegian hydropower

Magasindisponering - gjennomsnitt

Magasindisponering - prosentiler

Termisk kraftproduksjon: Endret produksjon (i TWh)

	Echam			Hadam		
	Summer	Winter	Year	Summer	Winter	Year
Norway	-0.2	-1.0	-1.2	-0.2	-1.2	-1.4
Sweden	-1.2	-0.2	-1.4	-1.3	-0.3	-1.6
Finland	-3.1	-3.6	-6.6	-2.8	-4.2	-7.1
Denmark	-3.7	-1.8	-5.6	-3.1	-2.3	-5.4
Nord Pool	-8.1	-6.7	-14.8	-7.4	-8.1	-15.5

Forbruksendring (i TWh)

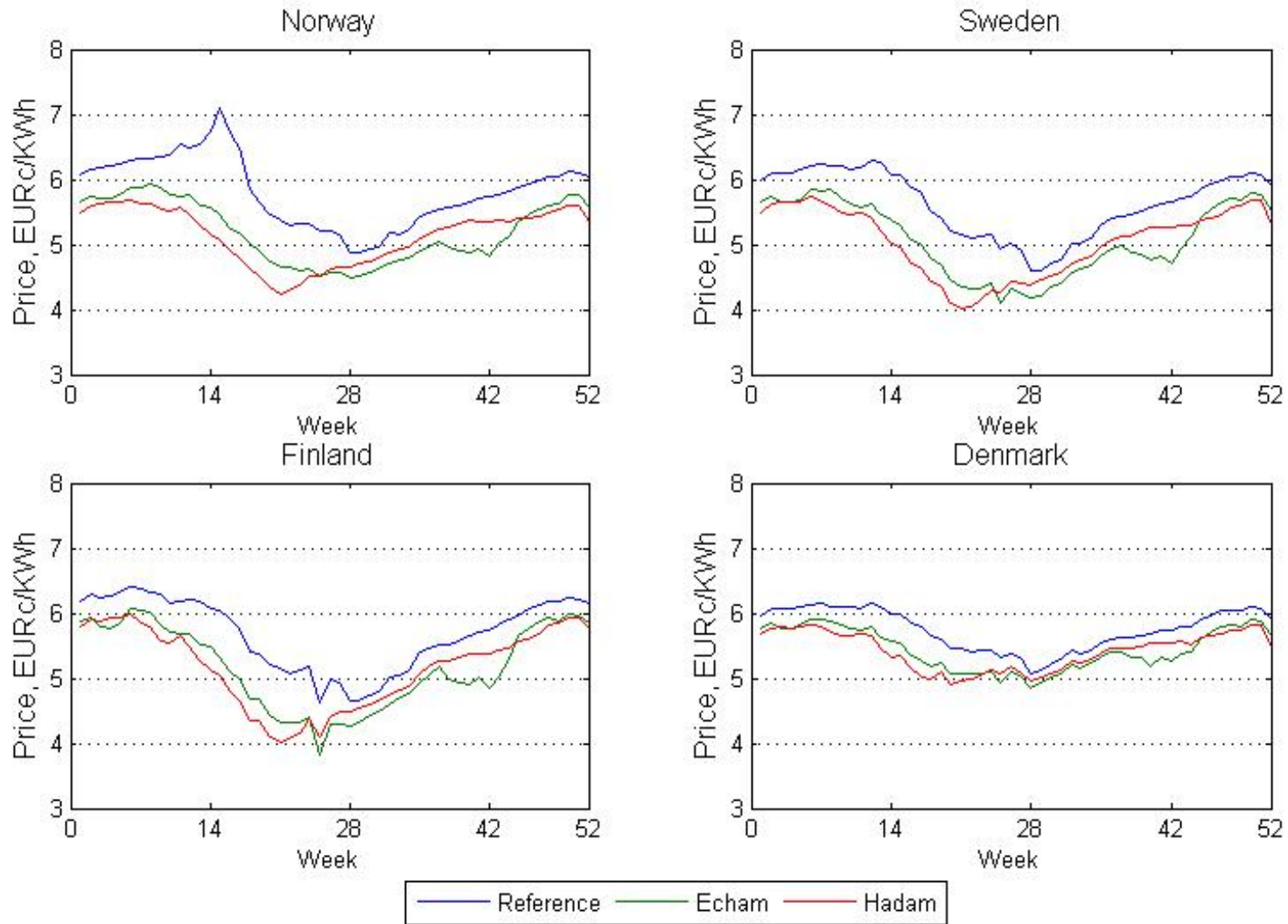
	Echam			Hadam		
	Summer	Winter	Year	Summer	Winter	Year
Norway	-1.1	-1.4	-2.6	-1.3	-2.3	-3.8
Sweden	-1.0	-1.7	-2.8	-1.1	-2.9	-4.0
Finland	-1.1	-2.1	-3.1	-1.1	-2.3	-3.4
Denmark	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1
Nord Pool	-3.1	-5.3	-8.4	-3.5	-7.5	-11.0

Kraftbalanser: gjennomsnitt i TWh

Reference	Hydro	Thermal	Wind	Net Import	Demand
Norway	121.1	3.3	5.2	14.0	143.6
Sweden	66.9	93.5	15.0	-29.3	146.1
Denmark	0.0	31.1	16.5	-9.1	38.5
Finland	13.8	69.4	4.5	16.9	104.6
NordPool	201.8	197.3	41.2	-7.5	432.8

Echam	Hydro	Thermal	Wind	Net Import	Demand
Norway	134.7	2.1	5.2	-1.0	141.0
Sweden	73.0	92.1	15.0	-36.8	143.3
Denmark	0.0	25.5	16.5	-3.4	38.6
Finland	14.7	62.8	4.5	19.5	101.5
NordPool	222.5	182.5	41.2	-21.7	424.4

Priser: Gjennomsnitt per uke i 3 scenario

Oppsummering

Analyse og forutsetninger

- Vi har analysert hvordan klimaendring påvirker kraftmarkedet
  - [1961,1990] → [2021 – 2050]
  - Stadium 2020
  - Samkjøringsmodellen
- CES-prosjektets tilsigsscenario
  - Utslippscenario A1b
  - Global klimamodell
  - Nedskalering
  - Konsekvenser for tilsig

Resultater

- Tilsig: + 13 %. Mest om vinteren.
- Vannkraft: +10%. Jevnt fordelt over året.
- Mindre årsvariasjon i magasinene. Høyere fyllingsgrad i vårknipen.
- Termisk kraftproduksjon: - 6 %
- Forbruket: - 2 %
- Reduserte spotpriser. Redusert mulighet for svært høye kraftpriser.
- Økt nettoeksport fra Nord Pool området

Referanser

Bok

Thorsteinsson T and Björnsson H (eds), "Climate Change and Energy Systems Impacts, Risks and Adaptation in the Nordic and Baltic countries", TemaNord 2011:502, ISBN 978-92-893-2190-7.

Teknisk rapport

Styve J, Mo B and Wolfgang O (2011), "Climate change 2020-2050. Consequences for the NordPool electricity market", TR A7060, SINTEF Energy Research.

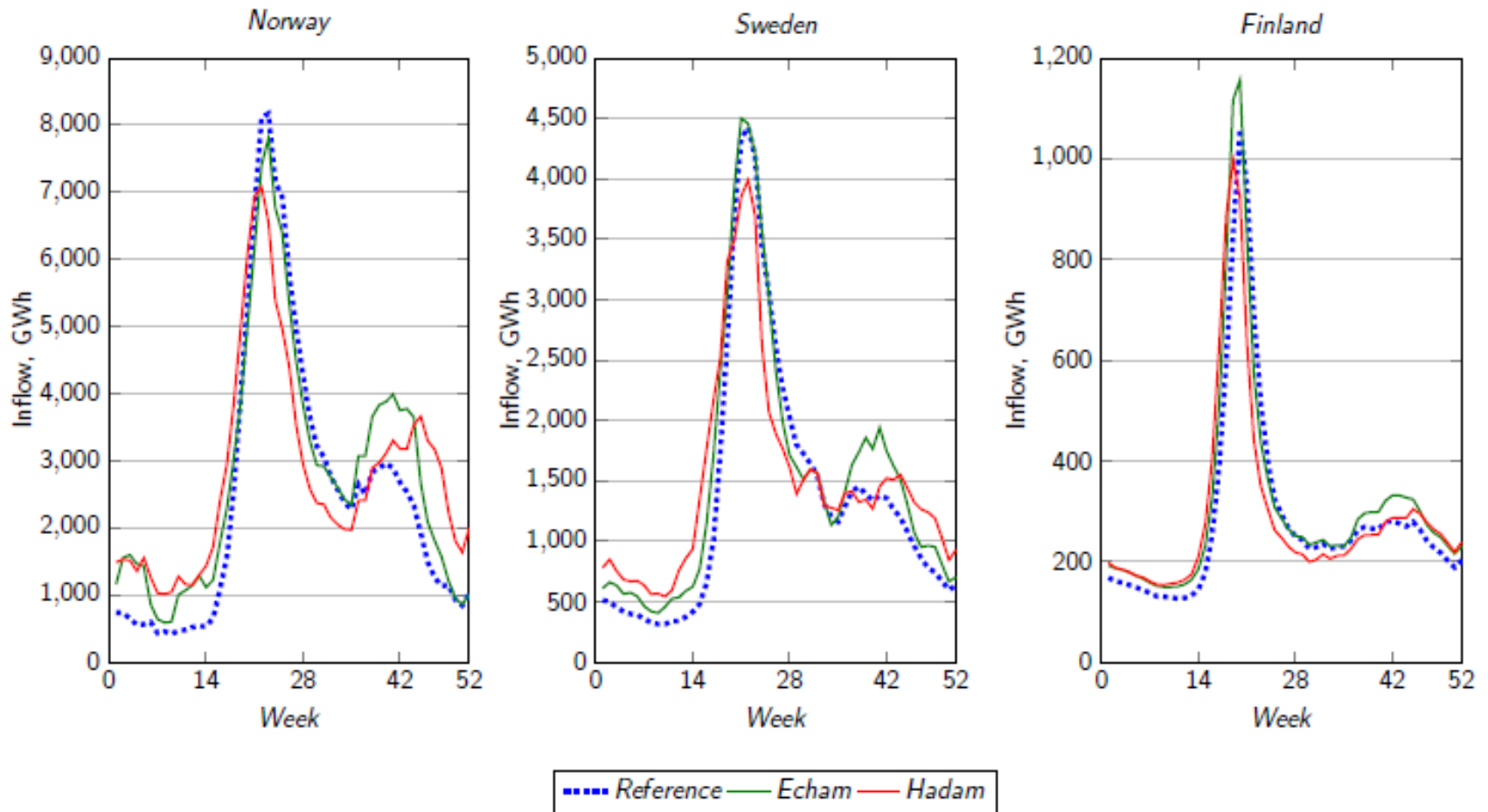
CES-prosjektet

<http://en.vedur.is/ces/project/>

Gjennomsnittlig tilsig per uke

Variasjon i tilsig i Nord Pool området

